

יחי המלך

קונטרס שבועי בענייני גאולה ומשיח

משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מליובאוויטש

גליון תשצ

ערב שבת קודש פ' ואתחנן שבת נחמו,

- י"א מנ"א ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא לאור על-ידי

תלמידי ה'קבוצה', 'חיללי בית דוד' - בית משיח 770

במסגרת אגודת חסידי חב"ד באה"ק תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שנת השישים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א וק"ז שנה להולדתו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"י"ר

IN LOVING MEMORY OF

Reb **Yitzchok Dovber** ben Reb **Dovid** **Brown**

Passed away on 14 Menachem-Av, 5742

Mrs. **Faiga** bas Reb **Yaakov** **Brown**

Passed away on 19 Elul, 5762

ת. נ. צ. ב. ה.

DEDICATED BY THEIR CHILDREN & GRANDCHILDREN

Dr. & Mrs. **Dovid Eliyahu** and **Sara Malka** **Brown** שיחיו

Mr. & Mrs. **Uri** and **Shaina (Helen)** **Chada** **Misrachi** שיחיו
and family

נדפס לעילוי נשמת ר' אורי אהרן יואל ב"ר יוסף אר"י לייב ז"ל ז"ל ז"ל פאולין רות ב"ר יצחק ע"ה
ולע"ה ר' יוסף אר"י לייב ב"ר משה באר ז"ל ז"ל ז"ל חשא ב"ר נטע אורי ע"ה ולע"ה ר' מאיר ב"ר צבי ע"ה שנאל
ו'הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, ולזכות כל משפחותיהם שיחיו - לשפע ברכות עד בלי די

ב"ה

3 דבר מלכות

הגילוי שביום 11 לחודש מנחם אב / משיחת ש"פ דברים התנש"א

7 זמן הגאולה

יהודי 1 יכול להביא משיח / הפרק השבועי בפרקי אבות באור הגאולה

9 המעשה הוא העיקר

חשבון צדק בנפשו: מה עשה לקירוב הגאולה!?!... / הוראות למעשה בפועל

11 ניצוצות של משיח

לא לשאול, לקיים! / קטעים קצרים ופתמים בעניני גאולה ומשיח

12 וילחום מלחמת ה' - וינצח

המוענים שצריך לוותר צריכים לנסוע מארץ ישראל / שיחה בענין שלימות העם והארץ

14 כתב יד קודש

דער מס"נ פון דעם מאמען / צילום נדיר מהגהת כ"ק אד"ש מה"מ על שיחת ש"פ עקב התשס"ט

ליזכות

הרה"ת ר' מנחם מענדל הלוי וזוג' מרת נחמה פייגא שיחיו

וילדיהם: שולמית ובעלה הרה"ת דוד הלוי ובניהם: נתן הלוי ויוסף יצחק הלוי ש"י לאבוקובסקי

מאיר שלמה הלוי, חנה שרה, לוי יצחק הלוי וחווה מוסיא שיחיו

שגלוב

עבודה און שלימות אין דער השפעה על הנהלה⁶². ווי דאס איז געווען באם בינל ההילולא: ער האט געטאן זיין אייגענע עבודה בשלימות, ביז מתוך מס"נ, כולל - דורך זיין שרייבן דברי תורה, גלה התרה ובפיקר פנימיות התורה. דעלען איז ער אויך געווען א רב פון אקהילה, און האט אנגעפירט מיט צאן מרביחה [נסף אויף זיין השפעה אויף אה"צ, וכפרט דורך דעם וואס זיי האבן געווען די השגחה פרטית און נסים האט מיט אים האט פאסירט, האט דאס בא זיי מוסף געווען באמת ה', בודא עלם ומנהיג]. נוסף אויף דעם-וואס דורך דעם האט זיינו און זיינע דברי תורה זיינען ארייס פון גלות און אמערוויקט געווארן - איז צוגעקומען אין הפצת התורה, פנימיות התורה, העלכע גיט אויך צו אין דער עבודה פון כתיב אידן⁶³ על ידי ה'.

Handwritten notes in Hebrew, including the words 'עבודה' and 'אידן'.

דער מס"נ פון דעם מאמען

לקראת יום כ"ף מנ"א, יום הסתלקות-הילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן, אביו של יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, נפרסם אי"ה בשבועות הקרובים צילומים נדירים מהגהת כ"ק אד"ש מה"מ על שיחת ש"פ עקב, ח"י מנ"א ה'תשמ"ט – במלאת 20 שנה לאמירתה בצילום שלפנינו, הוסיף הרבי קטע שלם בכת"ק, אודות המסירות נפש של אמו הרבנית הצדקנית חנה ע"ה, במאמציה לאפשר לבעלה לכתוב חידושי תורה (נדפס בספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 651)

פענוח הכתי"ק (בא בהדגשה):

דער ענין אין עבודה: בכדי ברענגען די גאולה העתידה דארף זיין די שלימות פון דער אייגענער עבודה און שלימות אין דער השפעה על הזולת. ווי דאס איז געווען באַם בעל ההילולא: ער האָט געטאָן זיין אייגענע עבודה בשלימות, ביז מתוך מס"נ כולל – דורך זיין שרייבן דברי תורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה. ער איז געווען אַ רב ומנהיג, און האָט אָנגעפירט מיט צאָן מרעיתו [נוסף אויף זיין השפעה אויף אה"ע, ובפרט דורך דעם וואָס זיי האָבן געזען די השגחה פרטית און נסים וואָס מיט אים האָט פאַסירט, האָט דאָס באַ זיי מוסיף געווען באמונת ה', בורא עולם ומנהיגו],

נוסף אויף דעם – וואָס דורך דעם וואָס זכינן זכות גדולה און אַ קליינע טייל פון זיינע חידושי תורה ודברי תורה

ולהעיר – נאָר פון די חידושי תורה וועלכע ער האָט געהאַט די מעגליכקייט –

דורך דער מסירת נפש פון דעם מאַמען הרבנית הצדקנית אשת חבר כחבר – בריינגען ספרים, מאַכן טינט, זוכען און געפינען פאַפיר א. ז. וו.

– צו שרייבן וכו' וכו' אין דעם גלות בתוך גלות,

און דערנאָך זיינען די חידושי תורה ודברי תורה אַרויס פון גלות און אָפגעדרוקט געוואָרן – איז צוגעקומען אין הפצת התורה נגלה ופנימיות התורה, וועלכע גיט אויך צו אין דער עבודה פון כו"כ אידן וכו' עד היום הזה.

המדור מוקדש

לעילוי נשמת ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל – נפטר ביום כ"ז אלול

ולע"נ זוגתו טשרנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה – נפטרה ביום ה' טבת

יה"ד שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

נדבת בנם – יבלחט"א – הרה"ח שמואל סטראל ומשפ' שיחי

הגילוי שביום 11 לחודש מנחם אב

תפלתו של משה קיימת לעולם ופועלת את פעולתה, לא רק בזמן ההוא, אלא לאחרי זמן – כשתבוא הגאולה הנצחית, ומשה – גואל ראשון הוא גואל אחרון – מכניס את כל בניי לארץ ישראל • רועה ישראל אמיתי, ורבי אמיתי, מלמד תורה לישראל אמיתי – אינו יוצא מהגלות בהשאירו שם את תלמידיו • בכל חודש ישנו הגילוי ביום אחד עשר, ועאכו"כ בחודש מנחם אב – שקשור עם הגאולה ועם הגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא" – שלימות הגילוי ד"תאחד עשר יום מחורב", כחי' אחד עשר שבתורה חדשה "מאתי", עצמותו ית', ובאופן של "תצא", המשכה בכל הדרגות שלמטה מזה • משיחות ש"פ דברים, חזון (תשעה באב נדחה), יו"ד וי"א אב, ה'תנש"א – מוגה, תרגום מאידית

[ובמכל-שכן מזה ש"צדיק גוזר והקב"ה מקיים⁴], עאכו"כ תפלתו של משה רבינו (שאפילו מעשה ידיו הם נצחיים⁵, עאכו"כ תפלתו לה'), ובפרט שמשה התפלל על זה תקט"ו (כמנין "ואתחנן") תפלות⁶.

אילו זכו היתה תפלת משה מתקיימת בשעתו, והוא הי' מכניס את בניי לארץ ישראל, ובונה את בית המקדש, ואזי הי' זה בית נצחי, בגאולה הנצחית – הגאולה השלימה, כמבואר בספרים⁷.

(4) תנחומא וירא יט. וראה שבת נט, ב.

(5) סוטה ט, סע"א.

(6) דב"ד פי"א, י.

(7) מגלה עמוקות אופן קפה (הובא בילקוט ראובני פ'

א. ע"פ הכלל שהתורה היא נצחית¹ ותורה מלשון הוראה², כל הענינים בתורה הם נצחיים לעולם ועד, ונותנים הוראות נצחיות לבניי בכל זמן ובכל מקום – מתעוררת השאלה: מהי ההוראה נצחית מ'ואתחנן אל ה'", תפלת משה להקב"ה להכניס לארץ, תפלה ובקשה שלא נתקיימה אז, ובמילא הרי זה לכאורה בגדר ד"מאי דהוה הוה"³?

והביאור בזה: מובן ופשוט שתפלתו של משה קיימת כל הזמן בתוקף ובודאי אף תקויים, במכל-שכן מתפלתו של כל צדיק

(1) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(2) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ועוד.

(3) לשון חז"ל – פסחים קח, א. ובכ"מ.

מפני סיבות שונות הרי תפלת משה בשעתה לא נתקיימה בפועל בעוה"ז הגשמי (בגלל הגזירה שהיתה אז שמשה צריך להישאר עם בני דורו במדבר, כדלקמן), אבל להיותה תפלה של משה (ועוד תקט"ו תפלות) בודאי תתקיים, אלא אח"כ – בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ש"גואל ראשון (משה) הוא גואל אחרון"⁸, והוא מכניס את כל בני"י לארץ ישראל, בגאולה שאין אחרי גלות⁹, ובבנין ביהמ"ק השלישי, בית נצח¹⁰.

ומכל האמור יוצא, שתפלתו של משה קיימת לעולם ופועלת את פעולתה, רק לא בזמן ההוא, אלא לאחרי זמן – כשתבוא הגאולה נצחית, ומשה – גואל ראשון הוא גואל אחרון – מכניס את כל בני"י לארץ ישראל.

ב. עפ"ז תובן גם מהי ההוראה הנצחית מהנ"ל בכל הדורות:

משה התחיל תפלתו באמרו¹¹ "אתה החילות להראות את עבדך – פתח להיות עומד ומתפלל"¹², זאת אומרת ש"אע"פ שנגזרה גזירה [שמשה לא יכנס לארץ ישראל], אמר לו, ממך למדתי שאמרת לי ועתה הניחה לי וכי תופס הייתי בך אלא לפתוח פתח שבי ה' תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו"¹², "אתה אין מי שימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזירתך"¹².

שכן, היות שמדובר אודות הכניסה לארץ ישראל והבאת הגאולה שלימה לכל בני"י – הנה הגם שידע על הגזירה, המשיך משה

ואתחנן). אלשיך, אוה"ח ועוד ריש פ' ואתחנן. שערי תשובה לאדהאמ"צ ח"ב חינוך בתחלתו. אוה"ת ואתחנן ע' סה. צג. בר"א. ועוד.

(8) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. ועוד.

(9) ראה מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

(10) זח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

(11) ואתחנן ג, כד.

(12) פרש"י שם.

לעשות כל התלוי בו להתפלל, ועוה"פ ועוה"פ, עד – להתפלל תקט"ו תפלות [או תפלה שחודרת דרך כל הט"ו פעמים ת"ק דרגות דסדר השתלשלות, בין רקיע לרקיע מהשבעה רקיעים ובין רקיע לארץ¹³] – שמא זה יפעל שהקב"ה יבטל גזירתו ויתן לו להכניס יהודים לארץ ישראל.

יתירה מזה: אפילו לאחר שאמר לו הקב"ה "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"¹⁴ – הרי ספק גדול אם משה קיבל זאת כביכול, שכן הכלל הוא ש"כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא"¹⁵, הנה אפילו כשהבעה"ב האמיתי (הקב"ה) מצוה על משה "צא", "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" – מסתבר לומר, שמשה מסר את נפשו והמשיך לבקש ולהתפלל להיכנס לארץ ישראל [וביחוד עם זה כפשוט, שזה לא יזיק ח"ו ליהודי אחר, יהושע בן נון, שהועידו הקב"ה עוד לפני-כן להכניס את בני"י לארץ ישראל];

ואפילו אילו ה' בידי משה לפעול ע"י תפלתו להיכנס לארץ ישראל (ובודאי יכל לפעול זאת, במכ"ש מתפלת כל צדיק כנ"ל) – הרי להיותו רועה ישראל אמיתי, ורבי אמיתי, מלמד תורה לישראל אמיתי – אינו יוצא מהגלות בהשאירו שם את תלמידיו (כפי שהדין הוא, ש"תלמיד שגלה כו' מגלין רבו עמו"¹⁶), אלא שלימות הגאולה שלו מתבטאת כאשר ביחד איתו נגאלים כל תלמידיו¹⁷ (במכ"ש מהקצה ההפכי, ש"הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו"¹⁶). ובמילא מובן, שתפלת משה להיכנס לארץ ישראל כללה בתוכה, שגם בני"י שבדורו (דור דיעה), דור המדבר, יכנסו איתו

(13) אוה"ת ואתחנן ס"ע קיג, ע"פ תוד"ה ורגלי – חגיגה יג, א.

(14) ואתחנן ג, כו.

(15) פסחים פו, ב. ועוד.

(16) רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"א.

(17) וראה דב"ר פ"ב, ט.

היות והתורה היא תורת אמת, אי-אפשר לעשות פשרות בתורה, וכאשר פוסקים דין – צריך לפסוק באופן גלוי:

דבר ברור הוא שכדי להרחיב את גבול ישראל, או כדי לא לעבור על הלאו של "לא תחנם" אסור לעשות מעשה הקשור עם פיקוח-נפש, אך במצבנו הוא בדיקו ההיפך, היות ועל-ידי שמוותרים להם – פותחים את כל הארץ לפניהם, רחמנא-ליצלן, היות וכל ארץ ישראל היא במעמד ומצב של "עיר הסמוכה לספר".

וכאמור, שהגלוי-לב מהאויבים (אלו המדברים 'פתוח') אמרו בפירוש שהיהודים שהגיעו לארץ ישראל לאחר שנת תש"ח – ארץ ישראל אינה שייכת להם, ועליהם לנסוע משם (ירשו להם לקחת את חבילותיהם, אך עליהם לנסוע מארץ ישראל).

ודבר זה אומרים הממוצעים שבהם, כי הרי הגרועים שבהם טוענים שאפילו היהודים שהיו בארץ ישראל לפני תש"ח – אין ארץ ישראל שייכת להם, וגם עליהם לעזוב. ואלו האומרים זאת, יש ביניהם מהמדינות שיש להם נפט (והרבה נפט) והם לוחצים על ארה"ב וכו'...

שמזה מובן, שאם דעתו (של הפוסק, כנ"ל) היא שבשביל פיקוח-נפש אסור להרגיז את הגוי, ובמילא צריך לוותר להם כדי למנוע סכנה ליהודים – עליו להיות הראשון שיקח את חבילותיו ויסע מארץ ישראל (כיון שכך רוצה הגוי), היות והיהודים הנמצאים בסביבתו מסתכלים עליו ולכן אינם נוסעים מארץ ישראל – ולכן הערבים (או זה שנמצא בלוב וכיוצא-בזה) יתרגזו, וזה יכול להביא (לטענתו) למלחמה, רחמנא-ליצלן.

כאמור, הקב"ה העמיד את המעמד ומצב באופן ברור:

מדובר אודות "עיר הסמוכה לספר", וחלק מהאויבים אומרים שהם באים רק "על עסקי תבן וקש" – הבהירה התורה לפני מאות שנים, שהיכן שהשאלה רק תהיה – בארץ ישראל או בחוץ-לארץ, עד בפנה נדחת בעולם כולו, היכן שישנו ישוב של בני ישראל – "יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת", ודוקא באופן כזה מגינים על כל המדינה עם כל היהודים הנמצאים בה, עד שזהו ענין של פיקוח-נפש שדוחה את כל התורה כולה.

ובפרט שבמעמד ומצב זה לא צריך לדחות כלום – צריך רק לפרש את הדין שכתוב בהלכות שבת כצורתו, כפשוטו וכענינו, כי בהלכה לא משנה פשט'לך ורמזים. אם זה כתוב במקום ששם נמצאים הפסקי-דינים – צריכים לכל-לראש לפסוק את הדין כפי שכתוב בפסקי הלכות.

– ודאי שיש בזה גם רמז דרוש וסוד – היות והתורה היא "ארוכה מארץ מדה", וישנם ששים רבוא פירושים, הן על-דרך הרמז, הן על-דרך הדרוש, הן על-דרך הסוד והן על-דרך הפשט – אך חס-ושלום לומר שלא לקיים את ההלכה כפי שהיא כפשוטה.

(תרגום חפשי משיחת כ"ף מנחם אב ה'תשל"ח - בלתי מוגה)

הטוענים שצריך לוותר צריכים לארוז חבילותיהם ולנסוע מארץ ישראל

תרגום חפשי ללשון הקודש - בעריכת מערכת "יחי המלך"

דובר לפני-כן על השייכות של ארץ ישראל לעם ישראל - וכמדובר כמה פעמים שבמצב העכשווי נוסף עוד ענין שאין לו שייכות לבעלות על ארץ ישראל, אלא שהיא שאלה פשוטה בנוגע לענין של פיקוח-נפש.

שמך מובן הרצינות וההתבוננות שצריכה להיות בדיון שאלה זו, לפני שפוסקים פסק-דין בנושא.

ולדעתי, הפסק-דין הוא הלכה ברורה בשולחן-ערוך: כשיש "עיר הסמוכה לספר" ומישהו רוצה להכנס אפילו "על עסקי תבן וקש" - "וצאים עליהם בכלי זיין" כדי להטיל עליהם "אימתה ופחד", היות וזה קשור עם פיקוח-נפש, ופיקוח-נפש דוחה את כל התורה כולה.

- [שדין זה הוא אפילו כאשר מדובר על "עסקי תבן וקש" - שהטובים שבהם חושבים על "תבן וקש", אבל השאר חושבים על ענינים אחרים לגמרי. ואפילו מבין הטובים שבהם גם אמרו בפירוש מה הם באמת רוצים, והם מדברים ללא הרף בנוסח הזה, כדלקמן] -

ובשעה שעושים זאת מפני הציווי - ובכח - של ה' אלקי הצבאות, אז מצליחים שיהיה "תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן", שעומדים עם הנשק לא יותר מאשר משך זמן קצר ואפילו לא צריכים להשתמש בו, ואחר-כך הולכים מיד לבתיהם בשלום.

כדי להבהיר לנו עוד יותר את הענין, הראה הקב"ה שאלה שאינם אוהבי ישראל אמרו בגלוי מהי תביעתם - שהיהודים שהגיעו לארץ ישראל לאחר שנת תש"ח יארוז את חבילותיהם ויסעו מארץ ישראל (כל אחד לאן שהוא רוצה), ואם לא יעשו זאת - שידעו שזהו ענין של סכנה, היות וכאשר ירגיזו אותם הם לא יעשו שלום אלא יערכו מלחמה, חס-ושלום.

זאת אומרת: אלו שאינם רוצים לקשר את המעמד ומצב העכשווי עם הפסק-דין ברור הנ"ל של השולחן-ערוך וטוענים שבשביל פיקוח-נפש צריך לוותר לכל אלה שהם היפך אוהבי ישראל, כדי לא להרגיז את הגוי -

בזה הם נותנים הוראה, רחמנא-ליצלן, שכל היהודים שהגיעו לארץ ישראל לאחר שנת תש"ח (ובניהם גם חלק מאלו שרוצים לומר שבשביל פיקוח-נפש צריך לוותר להם) יארוז את חבילותיהם ויסעו מארץ ישראל, רחמנא-ליצלן היה-לא-תהיה, ויחפשו אי-שם עיר מקלט!

לארץ ישראל בגאולה השלימה.

הקרבתנות²⁶.

ומכאן ישנו גם הלימוד לדורות - בנוגע לאתפשטותא דמשה בכל דור ודור¹⁸, עד משה שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ועד"ז בנוגע לבחי' משה שישנו בכל יהודי¹⁹ - שמבלי הבט על התפלות ובקשות שהיו עד עתה, צריכים עוד פעם ושוב להתפלל ולבקש מהקב"ה "עד מתי"²⁰...

והדבר בטוח שהתפלה ובקשה מתקיימים, ותיכף ומיד ממש - ובאופן ד"מתנת חנם" ("ואתחנן", "אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם"²¹), שלא בערך להעבודה - באה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "גואל ראשון הוא גואל אחרון", וכל בני"ה הולכים לארץ ישראל, בגאולה הנצחית, ויורד למטה בית המקדש השלישי שעומד מוכן ובנוי למעלה²².

ג. ענין זה מתחזק יותר בעמדתו עכשיו בבית משולש, ביהכנ"ס, ביהמ"ד ובית מעשים טובים וגמילות חסדים, ובמיוחד - מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משה שבדורנו - שזה מעין והכנה לבית המקדש השלישי, שאף הוא בית משולש²³; בתי בית תפלה²⁴, בית תורה (מקום סנהדרין ליד לשכת הגזית²⁵), ובית גמילות חסדים (שנמשך ע"י) הקרבת

18 זח"ג רעג, א.

19 תניא רפמ"ב.

20 ראה לקו"ש ח"ל ע' 182 ואילך. ושי"נ.

21 פרש"י ר"פ ואתחנן.

22 ראה רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

23 נוסף על זה שביהמ"ק השלישי כולל בתוכו גם בית ראשון ובית שני, "אלה פקודי המשכן משכן", הב' מקדשות שנתמשכנו בשני חורבנין (פרש"י ר"פ פקודי) ויחזרו לע"ל (כפשטות ענין המשכון).

24 ישע"י נו, ז.

25 ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו. פרש"י ר"פ משפטים. מדות פ"ה מ"ד. סנהדרין פו, ב (במשנה). רמב"ם הל' סנהדרין פי"ד הי"ב.

26 ראה בארוכה מכתב בין עשירי בשבט וט"ו בשבט

ובבית המשולש גופא נמצאים כעת בהתוועדות יחדיו עם כמה עשיריות מישראל, "ברוב עם הדרת מלך"²⁷, אשר נוסף לזה שכל יהודי הוא בעה"ב על כל המציאות, ועאכו"כ על מציאותו הפרטית ועבודתו הפרטית ד"אדם כי יקריב - מכס קרבן לה"²⁸, "מכס" דוקא²⁹, ועל ידי זה ה"ה מקריב גם את כל עניני העולם (דצח"ם)³⁰ שכלולים בו³¹ (ובקרבת³²) - ה"ז ביתר שאת וביתר עוז כאשר מתבטא הדבר באמצעות כו"כ עשיריות מישראל, שנמצאים באחדות, אשר האהבה ואחדות בין בני"ה מבטלת סיבת הגלות³³, ובמילא - מתבטל המסובב (גלות), ותיכף ומיד ממש באה הגאולה.

ובפרט שנוסף לכך ה"ז זמן זכאי - שבת תשעה באב בזמן תפלת מנחה, כשנעשית התגברות חדשה ד(לידת ו)מזל משיח צדקנו, ונוסף לזה - בשנת ה'תשנ"א, ר"ת הי' תהי' שנת נפלאות אראנו, עד להנפלאות של הגאולה האמיתית והשלימה (שעליהם נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"³⁴). ומכל האמור מובן - שזמן זה ומקום זה ה"ה זמן ומקום הכי מסוגלים לביאת משיח צדקנו.

ובפשטות - שיהודי מאמין באמונה

תשמ"ז (התוועדות תשמ"ז ח"ב ע' 414 ואילך). שיחת ש"פ תרומה תשמ"ז. ושי"נ.

27 משלי יד, כח.

28 ויקרא א, ב.

29 ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. "היום יום" כ' אדר שני.

30 ראה תניא פל"ד (מג, ב).

31 ראה תניא פל"ח.

32 ראה טעמי המצוות (להאריז"ל) ר"פ ויקרא. ובכ"מ.

33 יומא ט, ב.

34 מיכה ז, טו.

שלימה, שמשיה צדקנו, "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כו"³⁵, ובתור "משיה ודאי" (עי"ז ש"עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל"³⁶) – נכנס כעת ממש לבית הכנסת, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, הוא מוליך את כולם בתוך כלל ישראל לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי. וכאמור – תיכף ומיד ממש, ברגע זה ממש בשבת תשעה באב ה'תשנ"א, כך שעשירי במנחם-אב – עשירי יהי קודש – נעשה קודש, נהפך ליום טוב ולששון ולשמחה, ועאכו"כ אחד עשר במנחם-אב, שקשור עם "אחד עשר יום מחורב" (שבפרשתנו³⁷), בחי' אחד עשר דמתן תורה בהר סיני (חורב), הגילוי דבחי' כתר (עד פנימיות הכתר)³⁸, כפי

שתורה היא בשורשה למעלה מעלה, למעלה מהעשר ספירות, וביחד עם זה נמשך מזה בכל העשר ספירות (כך שישנו כבר "מהלך" מ"אחד עשר יום"), ובעבודת האדם – הענין דברכת התורה ("אשר נתן לנו את תורתנו", תורתו של הקב"ה, "חמדה גנוזה"³⁹, עד כפי שאורייתא וקוב"ה כולא חד⁴⁰), שבא ונמשך אח"כ בפרטי עניני תורה שיהודי לומד (עם עשר כחות נפשו). ועד"ז ישנו הגילוי ביום אחד עשר בכל חודש⁴¹, ועאכו"כ בחודש מנחם אב – שקשור עם הגאולה (כנ"ל), ועם הגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא"⁴² – שלימות הגילוי ד"אחד עשר יום מחורב", בחי' אחד עשר שבתורה חדשה "מאתי", עצמותו ית', ובאופן של "תצא", המשכה בכל הדרגות שלמטה מזה. ■

39) שבת פח, ב.

40) זהר הובא בתניא פ"ד, רפכ"ג, וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ד (סד, א). ועוד.

41) ראה גם סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 389 ואילך.

42) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

35) רמב"ם הל' מלכים פי"ד ה"ד.

36) רמב"ם שם.

37) א, ב.

38) ראה יהל אור ע' מח. אוה"ת פרשתנו ע' יט. סה"מ עטר"ת ע' תקפז. ועוד.

המדור מוקדש לזכות

ר' יעקב מיכאל הלוי בן עלקא וזוג' מרת אסתר בת בלומה גוטה שיחיו וילדיהם: מיכל, נחמה, יוסף יצחק הלוי, חנה ומנחם מענדל הלוי שיחיו

גינזבורג

ולזכות זקניהם: מרת עלקא תחי' בת רייזל ומרת בלומה גוטה תחי' בת נחה לברכה והצלחה בכל המצטרך בגשמיות וברוחניות, ולקבל פני משיח צדקנו תיכף ומיד ממש

המדור הבא זמן הגאולה מוקדש

לזכות ר' מיכאל נחמיה בן חוה אסתר וזוג' רחל יפה בת מינדל שיחיו ולזכות מרת חי' רחל בת שפרינצא שנאל שתחי'

ולזכות אורי אהרן יואל בן מינדל וזוג' בתיה דות בת שרה שיחיו

וילדיהם: שטערנא שרה ושמואל שיחיו

ולזכות שושנה חסיה בת מינדל לזיווג הגון, ולזכות דוד יעקב בן מינדל לרפו"ש בגו"ר ולזיווג הגון ולזכות יוסף יצחק בן רייזל פרומה לברכה והצלחה בגו"ר, לזכות צבי בן חי' רחל לרפו"ש וקרובה

לא לשאול, לקיים!

כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר יצא בקריאה והכרזה "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", לא שאלתי אצלו מדוע יצא בקריאה זו בזמן זה דוקא, וגם עתה לא הייתי שואל אצלו שאלה זו (יש לי דברים חשובים יותר לשאול). – אין מה לשאול בזה, יש לקיים בפועל! (משיחת ש"פ ואתחנן, שבת נחמו ה'תשמ"ח - בלתי מוגה)

מתי יוכל כאו"א מישראל להכנס לקדש הקדשים?

ומהעילוי דחמשה עשר באב – באים לעילוי דיום הכיפורים, כאמור, שענינם אחד, שכן, אע"פ שבדרך כלל צריך להמתין עד לעשירי בתשרי, הרי, מכיון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, אזי יצטרכו להכנס לקדש הקדשים (ענינו של יוהכ"פ) תיכף ומיד כדי להכניס את הארון [עם הלוחות, לוחות ראשונות ולוחות אחרונות, וכן הספר תורה – מחוץ לארון או בתוך הארון] מהמקום שנגזר בו למקומו בקדש הקדשים; ולצורך זה – יכול להכנס לקדש הקדשים כאו"א מישראל במכ"ש וק"ו מהכניסה לקדש הקדשים בשביל "בדק הבית", שכאשר אין אפשרות אחרת – נכנסים אפילו במצב דהיפך הטהרה, ולא רק "בתיבות", אלא אפילו "דרך פתחים" (דרך ביאה), ואם לצורך "בדק הבית" כן הוא – לצורך הכנסת הארון לקדש הקדשים ע"ג אבן השתי' (שממנה הושתת כל העולם), על אחת כמה וכמה! (משיחת חמשה עשר באב ה'תשמ"ו - בלתי מוגה)

כבר אין צורך "לדחוק את הקץ"

[.] ויה"ר שמדוחק זה נבוא לדוחק הקץ, ובפרט שאין צורך "לדחוק את הקץ", כיון שלפני ריבוי שנים כבר "כלו כל הקיצין", ועאכו"כ בעמדנו בסוף "שני אלפים ימות המשיח", בשנת ה'תשנ"ג, רביע האחרון דאלף הששי, והכל כבר מוכן לסעודה – סעודה דליתן ושור הבר דלעתיד לבוא.

(משיחת ש"פ ואתחנן, י"ג מנחם-אב ה'תשנ"ג - בלתי מוגה)

מוקדש לע"ג הרה"ג הרה"ח ר' חיים משה יהודה בהר"ר ירמיהו הכהן ולא"ה ע"ה בלוי מו"ל כת"י הראשונים, רב בית כנסת ומנהיג רוחני במשך יובל שנים, וזיכה אלפים במצוות תפילין ומזוזה נפטר ג' אייר ה'תשס"ג, לסדר "אמור אל הכהנים"

ולע"ג זוגתו הרבנית חנה חי' הנה בת ר' מאיר שמריהו ורחל – נפטרה י"ג כסלו ה'תשמ"ג יה"ר שתיכף ומיד יקיים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

ב. וענין נוסף המודגש ביותר בדורנו זה – עבודת השליחות לפעול על הזולת¹³:

כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – הנשיא הוא הכל¹⁴, "לב כל קהל ישראל"¹⁵ – הטיל על כאו"א מאנשי הדור שליחות קדושה להיות "נר להאיר"¹⁶, להאיר אחרים, "נר ה' נשמת אדם"¹⁷, דכל אלו הנמצאים בסביבתו (נוסף על בני ביתו כו'), ובכל מקום שידו מגעת, שיאירו ב"נר מצוה ותורה אור"¹⁸, אשר, עי"ז מבטלים את חשכת הגלות ומביאים את אור הגאולה¹⁹.

ופרטי הדברים דעבודת השליחות – הלא הם כתובים בריבוי אגרות-קודש שלו, בשיחותיו ובמאמריו כו', וצריך להיות – ש"קריינא דאיגרתא איהו להוי פרונוקא"²⁰, למלא את השליחות מתוך מסירה ונתנה (דוגמת המס"נ דפינחס), ע"י הפצת התורה, כולל ובמיוחד פנימיות התורה כפי שנתבארה בתורת החסידות, בחי' היחידה שבתורה²¹, שעיי"ז מגלים בחי' היחידה שבכאו"א מישראל (האנשים הנשים והטף²²), ניצוץ משיח²³, ועד להתגלות בחי' היחידה הכללית – משיח צדקנו²⁴.

ולכן, על כאו"א למלא השליחות שהוטלה עליו ע"י נשיא הדור, ולידע, שמכיון שהנשיא הוא "לב כל קהל ישראל", בדוגמת הלב שממנו מתפשט הדם לכל האברים ואח"כ חוזר הדם אל הלב²⁵, הרי, נוסף על מינוי השליחות, בוחן נשיא הדור אם נתקיימה פעולת השליחות²⁶, בעת שחוזר הדם דכל האברים (כל אנשי הדור) למקורו ב"לב כל קהל ישראל", ומוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהמשכת הברכות כו' בכל המצטרך, בגשמיות וברוחניות גם יחד, לכל אלו שממלאים פעולת השליחות.

(קטעים משיחות ש"פ ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנ"א ה'תשמ"ח - מוגה)

13) נוסף על המוכרח מצד החיוב ד'אהבת רעך כמוי", "כלל גדול בתורה" (תו"כ ופרש"י קדושים יט, יח), ובפרט בשנת הקהל, ובסמיכות לחמשה עשר באב, תיקון החורבן והגלות ע"י ביטול סיבת הגלות (שהיא ההיפך דאהבת חנים – ראה יומא ט, ב), ואדרבה – הוספה באהבת ישראל ואחדות ישראל*.

14) פרש"י חוקת כא, כא.

15) רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו.

16) ראה לקו"ש ח"ב ע' 484 ואילך. וש"נ. וראה גם סה"ש תש"א ע' 136 שחסיד הוא דוגמת האיש שמדליק פנסי הרחוב כו'.

17) משלי כ, כז.

18) שם ו, כג.

19) להעיר מלקו"ת ריש פרשתנו: כי להיות עוה"ז הוא העולם השפל והחושך עב כפול ומכופל וצריך להרבות בנרות . . נר הוי' נשמת אדם שהוא נר המאיר הארץ שם הוי' בבחי' גילוי להאיר את העוה"ז ולא הפכא חשוכא לנהורא . . וכמה ריבוא נשמות שהם כמה ריבוא נרות, שלפי ריבוי החושך ועביו הכפול ומכופל כך צ"ל ריבוי הנרות בנשמות כו'.

* להעיר, שגם בשנתי היז"ט דחמשה עשר באב מודגש הענין דאהבת ישראל ואחדות ישראל (ראה שיחת ט"ו באב תשמ"ז סי"א ובהערה 103).

20) כמיוזמן בכתוב (בלק כד, יז) "דרך כוכב מיעקב" – דקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. וראה רמב"ם הל' מלכים רפ"א), וגם על כאו"א מישראל (ירושלמי מע"ש ספ"ד), והתייך בזה – שבכאו"א מישראל יש ניצוץ משיח (מאור עינים ס"פ פינחס. לקו"ש ח"ב ע' 599. ועוד).

21) סה"מ תרצ"ט ע' 207 – בשם הרמ"ז (לזח"ג רס, ב – מק"מ קצ, ב). ועוד.

22) ראה אגה"ק סל"א.

23) להעיר, ש"שליח לא מקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך" (פרש"י גיטין כד, א).

יהודי 1 יכול להביא משיח

הנחה: "ועד הנחות התמימים". תרגום: מערכת "יחי המלך"

"אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו" (אבות ד*, כ)

א. ההוראה בעבודה ממשנה זו:

כאשר מדברים עם אחד הצעיר בשנים שיעסוק בהפצת המעינות חוצה בשליחותו של נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר – ביכולתו לטעון שהוא "קנקן חדש", צעיר, ולא הי' בזמנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – במילא, מה תובעים ממנו ומה כבר יכול לעשות?

– תחילה עליו ללמוד את האל"ף-בי"ת של חסידות, או אל"ף-בי"ת כפשוטו, ובשביל התעסקות בהפצת המעינות מוטב שילכו ל"קנקן ישן" – אלו שהיו בזמנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהם יעסוק בהפצת המעינות חוצה!

ב. אומרים לו – "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו":

אל תסתכל על החיצוניות שאתה אדם צעיר, אלא על מה שנמצא בפנימיות – "יש קנקן חדש מלא ישן": בך – ה"קנקן חדש" – החדירו ("אריינגעשטעלט") את כל מעינות החסידות של נשיא דורנו וכל הרביים, זקניהם וזקני זקניהם, ובמילא, הנך "קנקן חדש מלא ישן": יש לך את המעלה של "ישן" – ענין התוקף, וביחד עם זה יש לך את המעלה של "חדש" – הלהט והמרץ שישנם דוקא אצל צעירים.

במילא, אצלך ישנם הכחות הגדולים ביותר לעסוק בהפצת המעינות חוצה – כיון שיש לך הן המעלה של "ישן" והן המעלה של "חדש".

וללא הבט על כך שהנך אדם צעיר, "חדש", צריך להיות אצלך הענין ד"חטוף ואכול חטוף ואישתי"¹ – עליך לצאת ולעסוק בהפצת המעינות חוצה ביתר שאת וביתר עוז.

ג. כמו-כן, ישנה גם הוראה ממשנה זו למבוגרים בשנים:

כאשר תובעים מיהודי מבוגר לעסוק בהפצת המעינות חוצה – ביכולתו לטעון שהוא כבר בבחי' "יין ישן":

כבר עברו 50-60 שנה מאז שלמד ב"תומכי תמימים", ובמילא הוא כבר "ישן": בעבר כבר פעל עם כל ה"שטורעם", ו"נתן מלחמו לדל"² – הוא נתן מיינו לקידוש והבדלה, הן עבור העבודה דעשה טוב (קידוש), והן עבור העבודה דסור מרע (הבדלה), עד שהעמיד פירות ומושפעים, "דאו גידולים שיגידלתי"³;

הוא הי' "רשכבה"ג" – ולשם מה עליו לצאת עכשיו לרחוב ולעסוק בהפצת המעינות חוצה, מוטב שיעשה זאת צעיר שיש לו כחות ומרץ!?

ד. אומרים לו – "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו":

(* הפרק שקוראים בשבת זו באה"ק. (2) משלי כב, ט. זח"ג קל, א. א.

(1) עירובין נד, א. (2) ע"פ ל' הגמרא – כתובות מה, א.

מה אתה מסתכל על ה"פאספארט" שלך ועל מספר שנותיך? – תביט מה יש אצלך בפנים! וכיון שהיום בבוקר כשהתעוררת הפכת להיות "ברי' חדשה"⁴, במילא עליך לעסוק מחדש בכל הענינים של תורה ומצוות, כולל בהפצת המענינות חוצה מחדש, ומה שעשית אתמול ושלשום כו' לא מספיק להיום.

כשם שבכל יום עליו לאכול מחדש ולא די לו במה שאכל אתמול, מאחר שהוא רעב היום, ובכל יום מבקש בתפלה את בקשת צרכיו ליום זה ואינו מסתמך על מה שאתמול התפלל וביקש את צרכיו לאתמול, עד שגם ביום השבת יכול להיות מעין בקשת צרכיו בברכה אחת (שאינה שבח והודאה) – כך גם בנוגע לענינים הרוחניים: כל יום בעת קומו משנתו הוא "ברי' חדשה", וצריך להיות אצלו "יין חדש", כלומר, עליו לעסוק בכל הענינים מחדש.

ה. טוען הוא: הרי בכל זאת הינו "ישן", כוחותיו נחלשים, ומהיכן יקח כח לעסוק בכל הענינים מחדש כפי שעשה זאת בהיותו צעיר?

אומרים לו – "וקוי ה' יחליפו כח"⁵: תחליף את כוחותיך עם כוחותיו של הקב"ה (כפי הפירוש שבזה בספרי מוסר), עי"ז שתתן את ה"כחי ועוצם ידי"⁶ שלך להקב"ה ותגיד לו שיתן לך את הכחות שלו, ובמילא, תוכל לעסוק כמו "חדש" בכל ענינים אלו!

ומה שזו סתירה (שאתה "ישן" ויש בך "חדש") – אזי כל היהדות מלאה בסתירות, החל מעצם קיומו של העם היהודי – כבשה אחת בין שבעים זאבים⁷, וכך גם ענין הפרנסה של כל יהודי, כידוע מה שאדמו"ר המהר"ש – שענינו "מלכתחילה אריבער" – אמר⁸, אשר פרנסתו של יהודי בזמן הזה היא כמו "מן" מהשמים, רק שזה התלבש בלבוש דק.

ו. עד"ז מובן בענינו:

כיון שתובעים מכאו"א להתחיל לעסוק בח"י אלול בחיות חדשה בכל עניני יהדות, כולל הפצת המענינות חוצה – בודאי יש לו את הכחות לך, ובאם רק יתחיל לעסוק בזה, יראה שיפעל הרבה יותר מכפי שחשב לפעול.

וכפסק הרמב"ם⁹, שכל יהודי ע"י מעשה אחד, דיבור אחד או מחשבה אחת, יש בכחו להכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות ולהביא לו ולהם תשועה והצלה!

שלכן, כאשר יהודי תובע שמישיח יבוא, ועושה כל התלוי בו ב"מעשינו ועבודתינו"¹⁰ עתה כדי להביא את משיח – יש בכחו לפעול זאת בפועל, ולהביא לו ולכל העולם כולו תשועה והצלה!

ויתירה מזו: הוא פועל שמליוני יהודים מכל הדורות שלפני-זה, ו"שכינתא בגלותא"¹¹, יחד עם כל המלאכים שנמצאים למעלה, השרפים, חיות הקודש, אופני הקודש וכל הענינים שרק אפשר לחשב – יוצאים מהגלות!!

(תרגום חפשי משיחת ש"פ תבוא, ח"י אלול ה'תשמ"ג – בלתי מוגה)

(4) יל"ש תהלים רמז תשב. שו"ע אדה"ז ס"ו ס"א. (8) סה"מ תרנ"א ע' קצו. ועוד. וראה בכ"ז שיחת ש"פ ועוד. בחוקתי ה'תשמ"ו ("יחי המלך" תסז ע' 3 ואילך).
 (5) ישע"י מ, לא. (9) הל' תשובה פ"ג ה"ד.
 (6) דברים ת, יז. (10) תניא רפ"ז.
 (7) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י יא. פס"ר פ"ט ב. (11) ראה מגילה כט, א. זח"א קכ, ב. זח"ג ד, ב. ועוד.

חשבון צדק בנפשו: מה עשה לקירוב הגאולה!...

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הכריז – בשעתו אז – "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"¹, והודיע, שכבר נסתיימה כל העבודה, ולא נותר אלא "לצחצח הכפתורים"², ו"עמדו הכן כולכם"³ לקבלת פני משיח צדקנו. ועאכו"כ לאחרי שעברו כמה עשרות שנים מאז הכרזה זו.

ובמילא, דבר ברור הוא שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, ודור הראשון של הגאולה – דוגמת הדור שנכנס לארץ לאחרי חמשה עשר באב שבו "כלו מתי מדבר", ואז נעשו "כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ. . מאותן שכתוב בהן (בפרשתנו⁴) חיים כולכם היום"⁵.

ולכן, בעמדנו בסמיכות ממש לחמשה עשר באב, שבו מודגש ביותר שנמצאים בסיום הגלות ד"מדבר העמים"⁶, ו"עומדים להכנס לארץ", באופן של גאולה נצחית שאין אחרי' גלות – צריכה להיות הדגשה והוספה מיוחדת בכל הקשור לקירוב הגאולה⁷, כולל ובמיוחד – הצפי"⁸, הבקשה והתפלה על הגאולה (ע"ד ובדוגמת תפלת משה, תקט"ו תפלות, כדי לפעול הכניסה לארץ באופן של גאולה נצחית).

על כאו"א לעשות חשבון צדק בנפשו: מה עשה עד עתה לקירוב הגאולה!...

ובפרט ע"י ההתבוננות שמישיח צדקנו עומד ומצפה בקוצר רוח לגאול את ישראל (כמובן מדברי הגמרא⁹ שאינו מתיר שני נגעים ביחד שלא יתעכב כדי קשירת שני נגעים, כמוזכר לעיל¹⁰) – לאחרי שכאו"א ישרים את התלוי בו להחיש את ביאת המשיח, ומכיון שמישיח צדקנו בכבודו ובעצמו עומד וממתין לפעולה שלו, הרי מובן גודל האחריות המוטלת עליו, ביחד עם גודל הזכות כו', שלכן, כשיבוא משיח צדקנו בקרוב ממש, יודה לכאו"א על פעולתו להחיש ביאתו, לא רק הוד' בלבד, אלא יוסיף ויתן מעניניו, הן ענינים רוחניים, החל מלימוד התורה, "תורה חדשה מאתי תצא"¹¹, והן ענינים גשמיים, ש"הטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר"¹².

(1) "הקריאה והקדושה" תש"א-ב. (8) כפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים רפ"א) "כל מי שאינו מאמין בו (במלך המשיח), או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו כו". וי"ל שטעם החיוב (לא רק להאמין בו, אלא גם) לחכות לביאתו – אף שצפ"י וגעגועים לדבר הנכסף מביאים לידי רגש של צער כו' – כדי שיתפלל יותר ויבקש על ביאתו, ועי"ז יחיש ביאתו בפועל ממש.
 (2) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.
 (3) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.
 (4) ד, ד.
 (5) פרש"י חוקת כ, כב.
 (6) יחזקאל כ, לה. וראה בחיי ר"פ מסעי. ועוד. לקו"ת ר"פ מסעי. ובכ"מ.
 (7) וכפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) שע"י מצווה אחת" (במעשה, בדיבור או במחשבה) "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה".
 (9) קונטרס משיחות ש"פ דברים ס"ט.
 (10) ישע"י נא, ד. ויק"ד פ"ג, ג.
 (12) רמב"ם סיום וחותם הל' מלכים (וספרו בכלל).